

26. INTEGRACJA MIĘDZYNARODOWA, KURS WALUTOWY I ŚWIATOWE CENTRA FINANSOWE

Z tego rozdziału dowiesz się:

- na czym polega integracja gospodarcza,
- czym jest integracja polityczna,
- jakie są najważniejsze organizacje gospodarcze,
- jak kurs walutowy wpływa na import i eksport,
- jakie są centra finansowe świata.

Najważniejsze pojęcia:
integracja gospodarcza, integracja polityczna,
gospodarka światowa, giełdy światowe,
kurs walutowy, import, eksport

Unia Europejska

Procesy zacieśniania współpracy między krajami nazywane są **integracją**. Odbyna się ona na dwóch różnych płaszczyznach: **politycznej** i **gospodarczej**. Obydwa aspekty oraz różnice między nimi dobrze widać na przykładzie Unii Europejskiej. Unia zaczęła się kształtować po II wojnie światowej przede wszystkim jako ambitny projekt gospodarczy. Celem było zacieśnienie relacji ekonomicznych między członkami tej wspólnoty. Znalazło to wyraz w dzisiejszych zasadach dotyczących czterech swobód: przepływu kapitału, dóbr, usług i ludności. Świadczą one o wysokim stopniu gospodarczego zintegrowania. Każda osoba może swobodnie podróżować między krajami, przewozić dobra i usługi oraz przenosić środki kapitałowe (w praktyce ta sprawa nie jest aż tak prosta, gdyż istnieją pewne wyłączenia, ale mają one uniwersalny, ponadpaństwowy charakter).

Idea wprowadzenia tych swobód była częściowo motywowana negatywnymi doświadczeniami II wojny światowej. Zacieśnienie kontaktów społeczno-gospodarczych osłabia narodowe uprzedzenia i negatywne podejście do innych kultur oraz narodów. Gdy coraz więcej osób podróżuje po Europie, nawiązuje relacje, kupuje produkty od innych ludzi, otwiera działalność i współpracuje z międzynarodowymi grupami kapitałowymi,

następuje wzmacnianie społecznej akceptacji dla obywateli innych krajów oraz ich kultury. W rezultacie wolny handel zaczyna służyć pokojowi i trudniej sobie wyobrazić otwarte konflikty militarne. Prowadzeniu wojny sprzyja bowiem kolektywizacja, różnicowanie i skonfliktowanie ludzi: dzielenie ich na „swoich” i „obcych”, w oparciu o kryterium rasowe, narodowe, religijne albo kulturowe. Nawiązywanie dobrowolnych stosunków gospodarczych utrwala w społeczeństwie przekonanie, że z „nimi” (innymi) można pokojowo żyć i współpracować. Te zasady dobrze widać na przykładzie krajów europejskich, urzeczywistniających projekty integracji. To samo dotyczy krajów z całego świata, choć w tym przypadku integracja jest słabsza.

Czym innym jest **integracja polityczna**. Ta bowiem nie oznacza zacieśniania współpracy na gruncie gospodarczym. Opiera się na pogłębianiu współpracy między rządami poszczególnych państw. To druga twarz Unii Europejskiej, która nie jest jedynie wspólnym rynkiem, na którym obowiązują słynne cztery swobody. Jest to też twór polityczny, który posiada własny aparat władzy, nadany tej wspólnocie w wyniku procesów politycznych – współpracy międzyrządowej. Obecnie Unia posiada państwowe (czy też pseudopaństwowe) instytucje podobne do spotykanych na poziomie krajowym. Mowa tu przede wszystkim o egzekwowaniu przepisów od krajów członkowskich, istnieniu aparatu sądowego, a także emitowaniu własnej waluty (dotyczy to krajów strefy euro, czyli członków Unii Gospodarczej i Walutowej wewnątrz Unii Europejskiej). Wokół tych politycznych aspektów toczą się pewne spory, gdyż Unia Europejska może do pewnego stopnia narzucać poszczególnym krajom kontrowersyjne rozwiązania prawne. Obecne spory na temat przyszłości tej wspólnoty (i strefy euro) to dyskusje na temat kształtu przyszłej władzy europejskiej. Znaleźcie rozwiązania tych sporów stanowi poważne wyzwanie. Jednak z drugiej strony sama integracja gospodarcza nie wymaga wcale zjednoczonego projektu politycznego: świadczy o tym na przykład fakt, że w XIX-wiecznej Europie nie istniała jedna władza, a w dużej części kontynentu obowiązywał swobodny handel i przepływ kapitału (choć było to technologicznie znacznie trudniejsze niż dzisiaj).

Inne organizacje międzynarodowe

Oprócz Unii Europejskiej do instytucji gospodarczych ważnych dla naszego regionu należą: Światowa Organizacja Handlu (WTO) i Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Polska jest członkiem obu organizacji. Oficjalnym celem tej pierwszej jest zwiększanie zakresu

współpracy gospodarczej na całym świecie i znoszenie barier w handlu międzynarodowym.

Na arenie międzynarodowej dużą rolę odgrywają również Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, które powstały w 1944 roku w związku z powołaniem specyficznego systemu pieniężnego (systemu z Bretton Woods [wym. breton łuds], który wiązał dość sztywno wartość największych europejskich walut z dolarem). Gdy system ten uległ zmianie na początku lat 70. XX wieku, w zasadzie nie było już potrzeby ich trwania. Mimo to przetrwały i jak to bywa w przypadku wielu urzędów (zarówno krajowych, jak i międzynarodowych), poszukały sobie nowych zadań. Obecnie zajmują się gromadzeniem pieniędzy od krajów członkowskich (w różnej formie) i przekazywaniem ich w ramach pożyczek i rozmaitych programów krajom, które mają kłopoty finansowe. W zamian za udzieloną pomoc stawiają często wymagania. Tyczy się to w szczególności MFW, który oferuje pomoc pod warunkiem spełnienia wybranych kryteriów (np. zmniejszania deficytu budżetowego poprzez zwiększanie podatków i cięcia wydatków). Z tych powodów MFW bywa traktowany przez niektórych jako narzędzie politycznego i finansowego nacisku na władze w krajach dotkniętych kryzysami lub opóźnionych gospodarczo. Ocena działalności tych instytucji jest niejednoznaczna. Wielu krytyków wskazuje na ich dużą nieefektywność i nieskuteczność w pomaganiu krajom rozwijającym się.

Kurs walutowy a handel międzynarodowy

Integracja i współpraca międzynarodowa mają na celu intensyfikację stosunków handlowych między krajami, czyli powiększanie importu i eksportu. Jednym z czynników wpływających na kierunek zmian eksportu i importu jest **kurs walutowy**. Przyjęło się mówić, że przy niezmiennych pozostałych warunkach im słabsza waluta krajowa, tym wyższy eksport. Załóżmy, że eksportujemy do Niemiec cukierki w cenie 1 euro za opakowanie. Jeśli euro kosztuje 4 złote, to za każdą paczkę dostajemy 4 złote. Jeśli złoty osłabnie i euro będzie kosztować na przykład 5 złotych, to za każdą paczkę otrzymamy o złotówkę więcej. Odwrotnie rzecz ma się z importem. Im złoty jest mocniejszy, tym więcej możemy kupić dóbr z zagranicy. Przykładowo jeśli baryłka ropy kosztuje 40 dolarów, to przy kursie 4 złote za dolara, kupujemy ją za 160 złotych. Jeśli amerykańska waluta gwałtownie osłabnie do kursu 2 złote za dolara, to baryłkę kupimy o połowę taniej, bo za 80 złotych. Stąd przyjęło się podkreślać, że

mocniejsza waluta sprzyja importowi, a słabsza eksportowi. W rzeczywistości sytuacja wcale nie jest tak jednoznaczna.

Wahania kursu walutowego stanowią pewien czynnik stabilizujący przepływy zagraniczne. Powiedzmy, że nagle w Polsce konsumenci decydują się na większe zakupy importowanych dóbr, na przykład samochodów. Następnie sprzedawcy zagranicznych samochodów decydują się za zarobione złotówki kupić euro. Powoduje to zmniejszenie się podaży waluty zagranicznej na rynku i wzrost jej kursu. W efekcie złoty staje się słabszy, co zniechęca do importu i zachęca do eksportu. W ten sposób zmienny kurs walutowy reaguje na zmiany w przepływach międzynarodowych. Wzrost importu prowadzi w końcu do wzrostu eksportu.

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby kraj, który ma silną walutę, zbudował bardzo silny sektor eksportowy. Doskonałym tego przykładem są Szwajcaria, Japonia i Niemcy, słynące z najmocniejszych walut w XX i XXI wieku (frank szwajcarski, jen japoński i marka niemiecka, a teraz euro – to bardzo silne waluty na tle pozostałych). Dobrym przykładem może być też Polska, w której od lat 90. XX wieku rozwijał się dynamicznie eksport wielu towarów i usług. Do czasu światowego kryzysu w 2008 roku odbywało się to przy jednoczesnym umacnianiu krajowej waluty.

Jak to tłumaczyć? Jeśli chodzi o stan krajowej waluty, to rozwój sektora eksportowego zależy w długim okresie przede wszystkim od jej stabilności i przewidywalności. Nawet jeśli waluta krajowa ciągle się umacnia, to jeśli odbywa się to w sposób stabilny, eksporterzy mogą się do tego procesu dostosować. Poza stabilnością gospodarczą dla eksporterów istotna jest swoboda działalności i możliwość pozyskiwania kapitału od różnych podmiotów. Wtedy otwarta jest dla nich droga do poszukiwania zarówno potencjalnych rynków zbytu, jak i źródeł finansowania.

Kurs walutowy zależy nie tylko od przepływów towarów i usług, lecz także od wszelkich transakcji międzynarodowych, w których używane są waluty różnych krajów. Znaczący wpływ na kurs walutowy mają na przykład inwestycje zagraniczne, transfery pieniężne z zagranicy czy pomoc zagraniczna udzielana przez inne państwa (także w formie różnych funduszy Unii Europejskiej). W największym uproszczeniu: gdy do Polski napływają euro – na przykład od inwestora zagranicznego (który buduje w Polsce fabrykę lub kupuje akcje polskich przedsiębiorstw), polskich emigrantów w Irlandii albo w postaci funduszy unijnych, to efektem tego jest presja na osłabienie się kursu euro wobec złotego. Właściciele euro zgłaszają większy popyt na polską walutę, a zatem wywierają presję na wzrost jej ceny (kursu walutowego). Jeśli z kolei Polacy inwestują za granicą,

państwo polskie udziela pomocy zagranicznej krajom afrykańskim albo obywatele Ukrainy pracujący w Polsce wysyłają pieniądze swoim rodzinom w Kijowie, to pojawia się presja na osłabienie złotego. A zatem na wysokość kursu walutowego wpływa nie tylko poziom importu towarów zagranicznych i eksportu towarów krajowych, lecz także inne rodzaje międzynarodowych przepływów gospodarczych.

Międzynarodowe centra finansowe

Charakterystyczną cechą współczesnej zintegrowanej gospodarki globalnej jest nierównomierne rozłożenie przestrzenne działalności gospodarczej. Na ogół działalność taka koncentruje się w niektórych krajach bądź na obszarach, które określamy mianem centrów gospodarczych. Przykładowo według Międzynarodowego Funduszu Walutowego Stany Zjednoczone wytworzyły ponad 22 procent światowego nominalnego PKB. Innymi ważnymi centrami gospodarczymi świata są: Unia Europejska, Chiny oraz Japonia.

Działalność finansowa również koncentruje się w wybranych lokalizacjach, zwanych centrami finansowymi. Najczęściej są to duże miasta z dobrze rozwiniętą infrastrukturą, w których koncentruje się także działalność handlowa, będące siedzibami banków, giełd papierów wartościowych oraz innych instytucji finansowych. Początków transakcji finansowych czy w ogóle kapitalizmu część historyków gospodarczych upatruje w miastach włoskich, choć pierwsza giełda na świecie powstała w Antwerpii. Od XVII wieku ważnymi centrami finansowymi były Amsterdam i Londyn, od XVIII wieku także Paryż. Według rankingu Global Financial Centres Index [wym. global fajnanszjal senters indeks] we wrześniu 2019 roku do dziesięciu największych centrów finansowymi zaliczały się: Nowy Jork, Londyn, Hongkong, Singapur, Szanghaj, Tokio, Pekin, Dubaj, Shenzen i Sydney. Warszawa (która jest polskim centrum gospodarczym i finansowym) znalazła się na 64. miejscu, odnotowując wzrost o 6 pozycji względem poprzedniej edycji rankingu. Dwoma najważniejszymi centrami finansowymi świata są Londyn oraz Nowy Jork, czyli najważniejsze centra finansowe, odpowiednio, Unii Europejskiej (choć to może się zmienić po wyjściu Wielkiej Brytanii z UE) oraz Stanów Zjednoczonych. W Nowym Jorku znajduje się słynna Wall Street, na której swoje siedziby ma wiele czołowych instytucji finansowych, w tym Nowojorska Giełda Papierów Wartościowych – największa giełda akcyjna na świecie (zob. tabelę 7).

Tabela 7. Giełdy o najwyższej kapitalizacji w listopadzie 2018 r.

Miejsce w rankingu	Nazwa giełdy	Kraj	Kapitalizacja (w bilionach USD)
1	New York Stock Exchange	Stany Zjednoczone	22.923
2	NASDAQ	Stany Zjednoczone	10.857
3	Japan Exchange Group	Japonia	5.679
4	Shanghai Stock Exchange	Chiny	4.026
5	Hong Kong Stock Exchange	Hongkong	3.936
6	Euronext	Unia Europejska	3.927
7	London Stock Exchange	Wielka Brytania /Włochy	3.767
8	Shenzen Stock Exchange	Chiny	2.504
9	TMX Group	Kanada	2.095
10	Bombay Stock Exchange	Indie	2.056

Źródło: Wikipedia na podstawie danych World Federation of Exchanges, dostępne online 31 I 2020 r.: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_stock_exchanges.

Pytania i zadania

1. Dlaczego integracja gospodarcza sprzyja pokojowi?
2. Czym się różni integracja gospodarcza od politycznej?
3. Wymień poznane organizacje gospodarcze na świecie.
4. Wymień największe centra finansowe świata.
5. Podaj przykład przedsiębiorstwa z własnego regionu geograficznego (miejscowości lub województwa), które odniosło znaczący sukces eksportowy.